

Pestalozzi — Diesterweg.

(Govoril pri učiteljskej skupščini v Mokronogu v 2. dan avgusta preteč. l. J. Ravnikar.)

Pestalozzi-jeva revščina je bila od dné do dné večja; starši njegove žer so umrli in to mu je bil zopet hud udarec. Le velika ljubav in pomoč zvestega „Iselina“ je tega blazega in vzornega moža ohranila pri življenji. Nova vlada mu sicer ponudi dobro politično službo, toda on je ni hotel vzprejeti, rekel je: „Ich will Schulmeister werden“. L. 1798. so Francozje skoro ves kanton Unterwalden pokončali in požgali tudi Stanz. Več zapuščenih in ubogih sirot je taval po deželi. V tej veliki bedi Pestalozzi ponudi svojo pomoč domovini. Na priporočilo njegovih prijateljev „Stapfer-ja in Legrandu“ se mu dá uršulinski samostan v Stancu na razpolaganje za ustanovitev sirotišnice. Pestalozzi v ta zavod kmalu dobí okoli 80 otrok, kojim je bil pravi oče, učitelj in služabnik. Večina jih je bilo popolno zapuščenih: bolehní, umazani, polni mrčesa; nekateri so bili nesramožljivi prosjaki, hinavski in novošljivi. Toda ljubezen do poklica, pogum in vztrajnost Pestalozzi-jeva je vse premagala. Čez 4 mesece je svojim višim že tako-le poročal: „Die Arbeits- und Lehrstunden sind jetzt rangiert. Der Gesundheitszustand wird blühend. — Die Schwierigkeiten mitten unter der Arbeit zu lehren mindern sich täglich, und die Kinder gewöhnen sich nach und nach an Regelmässigkeit und Anstrengung“. — Ko so Francozje Pestalozzi-jev zavod izpreminili v vojaško bolnišnico, zapusti on Stanz in gre v toplice „Gurnigl“, kjer se je telesno nekoliko okrepil; kajti strašne težave in preveliko delo v Stancu je Pestalozzi-ja telesno skoro popolnoma uničilo. „Ich fand“ — piše Pestalozzi — „in Gurnigl Tage der Erholung. Ich hatte sie nöthig; es ist ein Wunder, dass ich noch lebe. Ich vergesse diese Tage nicht, so lange ich lebe: sie retteten mich, aber ich konnte nicht leben ohne mein Werk“. Bivanje Pestalozzi-jevo v Stancu je velicega pomena, zavoljo tega, ker je on tukaj pričel z učnimi poskusi (Lehrversuche), kjer je tudi našel svojo učitev (Lehrform). Akoravno Pestalozzi ni dolgo časa v Stancu deloval, je vendar tam začetek moderne ljudske vzgoje.

Minister Stapfer mu je preskrbel v Burgdorfu novo mesto, kjer je mogel pričeto delo nadaljevati. Pestalozzi želji svojega prijatelja ustreže, gre v Burgdorf, kjer je najpred učil v nižjih razredih, toda še eno celo leto ne, ker je kmalu jel nevarno bolehati na prsih, ter po tem takem je moral službi slovo dati.

Ko Pestalozzi nekoliko ozdravi, stopi 1800. l. v zvezo s „Krusijem, Toblerjem in z Busom“ ter ustanovi posebni učni zavod, koji v kratkem zaslovi na daleč okrog. Tu Pestalozzi pokaže svojo pedagoško nadarjenost v popolnej meri; skušal je telesne, duševne in нравstvene moči vkupno razvijati. Napravil je velikansk napredek v priméri z onim v „Neuhof-u“. Šolsko kolo je obrnil na čisto drugačno pot. Postavil je podlogo današnjim učnim pravilom in potem takem naredil korak za polstoletja. Pestalozzi je še le potem, ko je sam učiteljeval, pravi šolnik postal; v praksi samej in sicer pri lastnem opazovanji je došel k neovrgljivim učnim vodilom. Tedaj ne šola — ampak življenje, poučevanje samo ga je naredilo učitelja.

Pri njem opazimo dnevnik, v kojega je zapisaval vse znamenite dogodke, ki jih je doživel sam v šoli. S svojimi tovariši se je slehern dan posvetoval o občnem napredku v raznih predmetih, ali o tem, kar jim ni bilo po volji. Poleg tega je bil Pestalozzi tudi psiholog. On je spoznaval pri raznovrstnih prilikah individualnost svojih učencev, za tegadel je tudi dosegel toliko uspeha v vzgoji in pouku. Po vsej pravici in resnici smemo in tudi moramo „Pestalozzi-jevo delovanje“ v „Burgdorfu“ imenovati njegovo

srečno dōbo; le škoda, da ni bil po vsem zadovoljen, kajti njegovo hrepenenje po „idealih“ je ostalo za tedanje čase le glas vpijočega v puščavi.

L. 1803. piše Pestalozzi Tschokke-ju: „Hilf mir zum Verkauf meiner Schriften und zum Ziel meines Herzens, zum Armenhaus“. V tej dōbi izda: „metodiko“, najznamenito njegovo delo „Wie Gertrud ihre Kinder lehrt, ein Versuch, den Müttern Anleitung zu geben, ihre Kinder selbst zu unterrichten“. V tej knjigi Pestalozzi razodeva svoje posebne vzgojevalne in poučljive nazore. Podloga vsemu pouku je nazornost (Anschauung), in od te naj se preide k pojmu (Begriff). Nazornost naj se razdeli na tri dele: število, podobo in besedo (Zahl, Form und Wort). Ves pouk naj se vedno na naravni način, od stopinje do stopinje ter popolno (lückenlos) izpeljuje. Duševne in telesne moči se morajo harmonično razvijati in vaditi. Najboljša učiteljica je mati sama. Na domačo vzgojo se vse naslanja — osobito versko - nravna vzgoja. To je tedaj jedro njegovih nazorov.

Iz te dōbe naj še omenimo sledeče Pestalozzi-jeve spise: „Anweisung zum Buchstabieren und Lesenlehren“, „A, B, C der Anschauung oder Anschauungslehre der Massverhältnisse“, „Anschauungslehre der Zahlenverhältnisse“, „Buch der Mutter“, „Epochen“, „Pestalozzi's Selbstschilderung“ und „der natürliche Schulmeister“. Bernska vlada odloči l. 1804. Pestalozzi-ju samostan v Münchenbuchsee, kamor prestavi svoj zavod s 70 učenci. A to ga je jako užalostilo, ker so mesto njemu, izročili vso ekonomijo nekemu „Fellenberg-u“, tovarišu njegovemu. Zato je Pestalozzi tukaj le kratek čas deloval ter se kmalu preselil v Iferten (Yverdon) na Neuenburškem jezeru (Neuenburger See), kjer je ostal do l. 1825. Od vseh njegovih zavodov je ta v Ifertu se povzpел do največje slave. Tu se Pestalozzi-ju ni bilo potreba boriti s slabimi materialnimi razmerami. Na tej šoli so delovali najboljši učitelji, sledivši mu iz prejšnjih učilnic. Najimenoitnejši možje tiste dōbe so Pestalozzi-ja čislali; a zadnji njegov zavod je zaslovel po vsem izobraženem svetu. Bogataši iz vseh krajev so pošiljali svoje otroke v to šolo. Celó kralji in cesarji so Pestalozzi-ja imeli v veliki časti. Ni čuda tedaj, da se je njegova šola tako lepo razcvitala! L. 1809., ko je Blochmann v službo stopil, je zavod štel že 160 otrok in 15 učiteljev. Le škoda, da ni to dolgo trajalo, kajti učitelji, videči, kako Pestalozzi-ja vse ljubi in čisla in da vsa Evropa z nekako pozornostjo gleda na njegovo učilnico, postali so mej sabo nejedini in tako zaslepljeni, da je učilni zavod jel polagoma razpadati — in naposled je Pestalozzi bil prisiljen, da ga je celó zaprl. K razpadu sta največ pripomogla dr. Ivan Niederer in Jos. Schmid, zadnji je bil ljubljeneec Pestalozzi-jev; ta je v začetku ustanovljenja Iferten-škega zavoda sicer odlazil drugam; a čez nekaj let se je zopet povrnil nazaj. Potem je pa še veliko bolj po svojem ravnal, kakor pa popred. Ko 1815. l. Pestalozzi-ju žena umrje, se on Schmidu popolnoma v naročje vrže, in na ta način se je temu posrečilo, da sta Krusi in Niederer pri Pestalozzi-ju izgubila vse zaupanje. Osobna meržnja in napetost med temi je bil povod do neke sitne pravde, kar jim svet gotovo ni štel v posebno čast . . .

Ves utrujen in oslavljen na telesu gre Pestalozzi po tem neprijetnem dogodku v Bulet na Juri (auf dem Jura) iskat potrebnih novih telesnih moči. Njegov sodelovalec Schmid pa mej tem časom preskrbi izdajo vseh Pestalozzi-jevih spisov, kar mu je do 50.000 gld. dohodkov doneslo. Vso to vsoto blagi pedagog odloči za napravo nove sirotišnice v Klindiju [in Clindy], (10 minut oddaljeno od Iferta). Ker so se pa v sirotišnico jemali tudi otroci imovitih staršev, so mej temi nastale razprtije, in posledica tega je bila, da se je sirotišnica mogla zapreti (ravno takrat, kakor zavod v Ifertu).

(Dalje prih.)